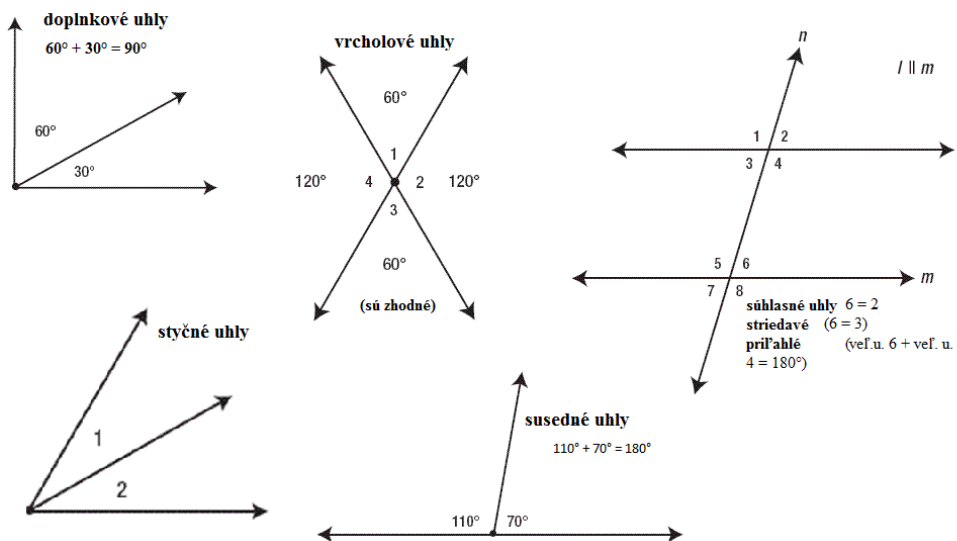

Prehľad geometrie - I

Vypracovala: Mária Martinkovičová

I. Uhol

- = časť roviny ohraničená dvoma polpriamkami so spoločným vrcholom
- veľkosť udávame v stupňoch alebo v radiánoch
- $1^\circ = 60' = 3600''$
- $1^\circ = (2\pi/360)$ radiánov $\implies 1$ radián = $(360/2\pi)$ stupňov
- pravý uhol = 90° ; priamy uhol = 180° ; plný uhol = $360^\circ = 2\pi$ radiánov
- uhly môžu byť: **nekonvexné** (vypuklé - $180^\circ - 360^\circ$) a **konvexné** (duté - $0^\circ - 180^\circ$)
- konvexný uhol môže byť: **ostrý** ($0^\circ - 90^\circ$), **pravý** (90°) a **tupý** ($90^\circ - 180^\circ$)
- rozdelenie uhlov vzhľadom na ich polohu (obr. 1)

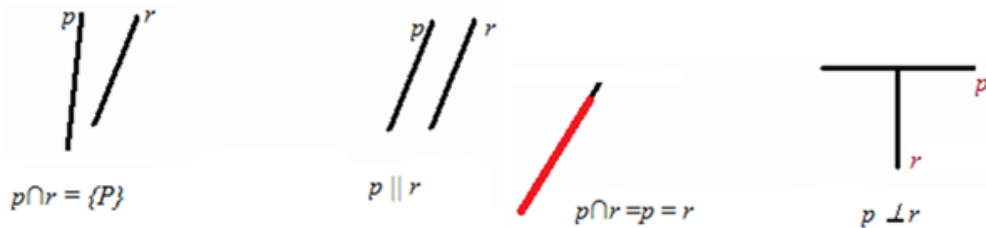

Obr. 1

- operácie s uhlami: **sčítanie** a **odčítanie** - výpočtom alebo graficky; súčet uhlov s veľkosťami α, β je uhol s veľkosťou $\alpha + \beta$; rozdiel uhlov s veľkosťami α, β ($\alpha > \beta$) je uhol s veľkosťou $\alpha - \beta$. Grafické sčítanie dvoch uhlov: jeden uhol preniesieme k druhému tak, aby mali spoločný vrchol a jedno rameno; grafické odčítanie dvoch uhlov: menší uhol preniesieme k druhému tak, aby tieto uhly mali

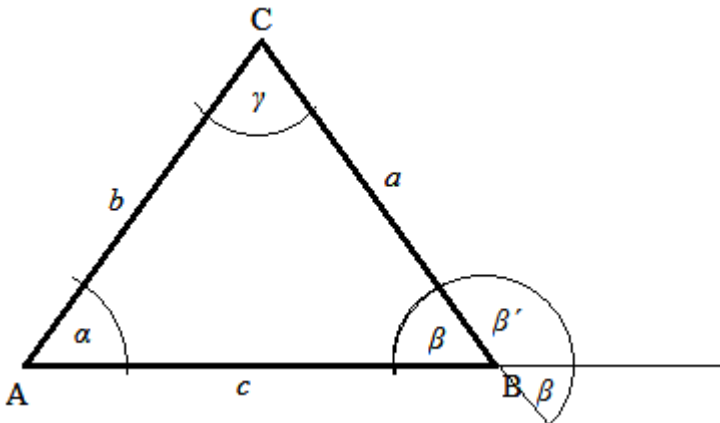
spoločný vrchol a jedno rameno – tak, že jeden z uhlov je časťou druhého.

- vzájomná **poloha dvoch priamok**(obr. 2); priamky p a r sú:
  - **rôznobežné**, ak majú jeden spoločný bod – priesečník – P – píšeme: $p \cap r = \{P\}$;
  - **rovnobežné** ak nemajú žiadny spoločný bod, píšeme: $p \parallel r$
  - **totožné** ak majú všetky body spoločné, $p \cap r = p = r$
  - na seba **kolmé** ak medzi sebou zvierajú uhol 90° ; $p \perp r$.

Obr. 2: vzájomná poloha dvoch priamok

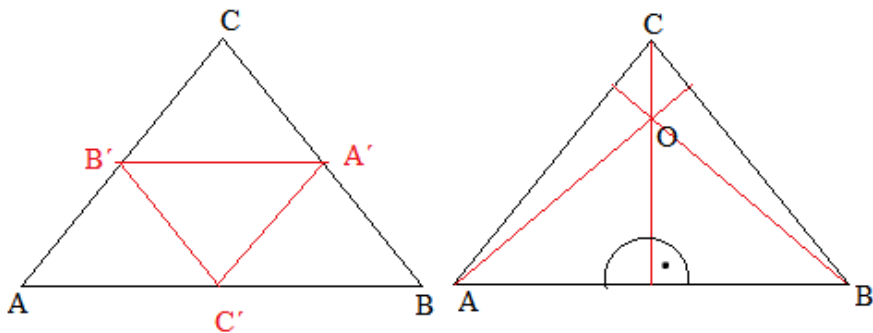
II. Trojuholník

Obr. 3: Trojuholník ABC

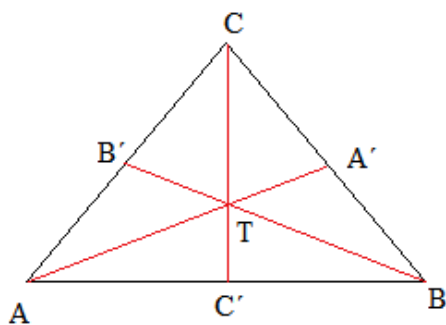
- (obr. 3) určený je tromi bodmi, ktoré neležia na jednej priamke; body – A, B, C – **vrcholy** trojuholníka; úsečky a, b, c – **strany** trojuholníka;
- α, β, γ – **vnútorné uhly** trojuholníka
- $\alpha + \beta + \gamma = 180^\circ$
- **vonkajší uhol trojuholníka** – uhol susedný k vnútornému uhlu, napr. β' je vonkajší uhol k uhlu β , jeho veľkosť je rovná súčtu jeho protíľahlých vnútorných uhlov, teda veľkosť $\beta' = \alpha + \gamma$
- rozdelenie trojuholníkov podľa uhlov:

- **ostrouhlý** - všetky uhly má ostré ($< 90^\circ$)
- **pravouhlý** - 1 uhol = 90°
- **tupouhlý** - 1 uhol má tupý ($90^\circ - 180^\circ$)
- rozdelenie trojuholníkov podľa strán:
- **rovnoramenný** - dve rovnaké strany - *ramená* a tretia strana - *základňa*; $a = b \neq c$
- **rovnostranný** - všetky strany rovnako dlhé; $a = b = c$
- **rôznostranný** - $a \neq b \neq c$ - každá strana má inú veľkosť
- súčet každých ľubovoľných dvoch strán trojuholníka je **vždy** väčší ako tretia strana trojuholníka: $a + b > c$, $b + c > a$ a $a + c > b$
- **stredná prieka trojuholníka** (obr. 4a):
  - = spojnica stredov dvoch strán
  - je rovnobežná s tretou stranou
  - jej dĺžka je rovná polovici dĺžky tretej strany
  - pričky rozdeľujú trojuholník na 4 zhodné trojuholníky
- **výška trojuholníka - v** - (obr. 4b) - dĺžka kolmice spustenej z vrcholu trojuholníka na protíahlú stranu (v tupouhlom trojuholníku na jej predĺženie). Priesečník všetkých výšok trojuholníka - **ortocentrum O** trojuholníka
- **ťažnica trojuholníka - t** - (obr. 4c) - spája vrchol trojuholníka a stred protíahlej strany; priesečník ťažníc trojuholníka - **ťažisko T** - rozdeľuje každú ťažnicu na dve časti v pomere 1 : 2
- **Pytagorova veta:** $c^2 = a^2 + b^2$ - obsah štvorca nad preponou **pravouhlého** trojuholníka je rovná súčtu obsahov štvorcov nad jeho odvesnami
- **Kružnica opísaná** trojuholníku - prechádza všetkými vrcholmi; stredom takejto kružnice je priesečník osí strán trojuholníka (obr. 5a)
- **Kružnica vpísaná** trojuholníku (obr. 5b) - dotýka sa všetkých strán trojuholníka; stredom kružnice je priesečník osí vnútorných uhlov.

a) stredná priečka trojuholníka

b) výška v ostrouhlom trojuholníku

c) ťažnice trojuholníka

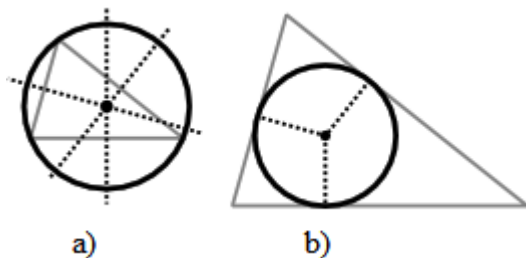
Obsah trojuholníka: $S = (a \cdot v_a)/2$

Obvod trojuholníka: $o = a + b + c$

Pre rovnostranný trojuholník platí:

$$o = 3a$$

$$S = (a^2 \cdot \sqrt{3})/4$$

a)

b)

Obr. 5: a) kružnica opísaná b) kružnica vpísaná trojuholníku

Zopakujte si:

- 1) Aký je vzťah medzi radiánmi a stupňami?
- 2) Aké sú to susedné uhly?
- 3) Koľko spoločných bodov majú totožné priamky a koľko rôznobežné?
- 4) Čo je to ortocentrum trojuholníka?

Použitá literatúra:

Vlastné poznámky

Koreňová L.: Zvládni prijímacie skúšky z matematiky na strednú školu ľahšie a úspešnejšie, Aktuell, Bratislava, 2007

Kupka, P.: Prehľad matematiky pre ZŠ, Kupka nakladateľstvo, Praha, 2011

Zdroje obrázkov:

<http://www.education.com/study-help/article/angle-word-problems/>

<http://www.mathactivities.net/lessons/parallel-and-perpendicular-lines.htm>

<http://www.chegg.com/homework-help/definitions/inscribed-and-circumscribed-63>

vlastné obrázky